

**ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального
управління Класичного приватного університету»**

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

ПРОГРАМА

**нормативної навчальної дисципліни
підготовки молодших спеціалістів
галузь знань – 08 – Право, 23 – Соціальна робота,
спеціальність – 081 – Право, 231 – Соціальна робота**

(Шифр за ОПП – ВСГЕ – 7, ВГСЕ - 1)

Кіровоград

2016 рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В умовах побудови правового демократичного суспільства і створення української державності особливого значення набуває підготовка не просто фахівця, а особи з широким діапазоном світоглядної орієнтації, яка б спроможна була приймати рішення не тільки з суто фахових питань, а й з політичних, етичних та світоглядних.

Релігієзнавство як наукова і навчальна дисципліна тісно пов'язане з усім колом інших суспільних наук, перш за все з філософією та культурологією.

Предметом релігієзнавства є релігія як соціальне і культурне явище у всій його цілісності та різноманітності. Релігія і сьогодні надзвичайно сильно впливає на спосіб життя людей у всьому світі. Саме релігійні переконання часто визначають поведінку людей, в тому числі економічну поведінку, а також їхні дії у конфліктних ситуаціях. Міжрелігійні та міжконфесійні конфлікти у світі залишаються найбільш тривалими і руйнівними. Релігія є невід'ємною складовою частиною культури суспільства. Вона впливає практично на всі інші сфери соціального буття і сама, у свою чергу, зазнає змін під їх впливом. Дослідження історії виникнення, розвитку та взаємодії різних релігійних систем є одним з найважливіших елементів предмету релігієзнавства.

Таке дослідження окремих релігій, а також ефективне засвоєння матеріалу про них можливе лише на основі загальної теорії релігії як необхідного методологічного підґрунтя. Таке загальне релігієзнавство у свою чергу спирається на певне філософське підґрунтя, тобто на філософію релігії. Курс релігієзнавства має починатись саме із засвоєння слухачами загальних положень і понять філософії релігії.

Мета курсу сприяти розвитку світоглядної, методологічної та комунікативної культури майбутніх фахівців-юристів, формуванню у них вміння у своїй професійній діяльності враховувати релігійні чинники поведінки людей.

Завдання викладання дисципліни полягає у тому, щоб навчити курсантів та студентів творчому мисленню, ознайомити з історією виникнення релігійних поглядів, становленням, розвитком, доктринами та релігійною практикою сучасних конфесій, їх впливу на історичний розвиток людства, сформуванню стійкі світоглядні позиції.

Засвоївши курс “Релігієзнавство” студенти повинні:

Знати: Основні теоретичні положення дисципліни, причини виникнення і функціонування релігії, принципи і методи дослідження релігійних феноменів, світоглядно-гуманістичний зміст вільнодумства.

Вміти: на основі ґрунтовного фундаментального знання релігієзнавства опанувати самостійний стиль мислення, формувати свою власну позицію, застосовувати набуті знання як методологічну основу при вирішенні теоретичних і практичних завдань фахових дисциплін, при аналізі загальних проблем сьогодення в їх суспільних і особистісних вимірах, орієнтуватися в сучасних релігійних ситуаціях.

Формою підсумкового контролю є залік.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Форма навчання: денна

№ з/п	Назва теми	Години			
		Всього	Лекції	Практ.	С/р
1	Релігія як предмет наукового аналізу	10	3	3	4
2	Національні релігії	10	3	3	4
3	Буддизм	10	3	3	4
4	Християнство	14	4	4	6
5	Іслам	10	3	3	4
	Разом	54	6	16	22

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Релігія як предмет наукового аналізу

Релігієзнавство як наука. Виникнення та становлення релігієзнавства як окремої галузі знань. Особливості наукового методу пізнання релігії. Історична природа релігії як соціального явища. Філософія релігії, психологія релігії, соціологія релігії та історія релігії, Психологія релігії про природу релігійного феномена. Сутність релігії та її визначення. Природний і надприродний світ. Релігійна віра. Основні концепції релігії. Теологічно-філософські, соціологічні та психологічні концепції. Детермінанти релігії. Природні, соціальні, психологічні та гносеологічні корені релігії. Анімізм. Одухотворення світу. Фетишизм. Амулети і талісмани. Магія. Класифікація за засобами впливу. Тотемізм. Необхідність пояснення власного походження і походження світу.

Тема 2. Національні релігії.

Класифікація національних релігій. Стародавні національні релігії. Сучасні національні релігії. Слов'янські національні релігії. Китайські національні релігії: конфуціанство і даосизм. Віровчення і культ. Японська національна релігія синтоїзм. Віровчення і культ. Індійські національні релігії: індуїзм, джайнізм, сикхізм. Віровчення і культ. Перська національна релігія зороастризм. Віровчення і культ. Єврейська національна релігія іудаїзм. Віровчення і культ.

Тема 3. Буддизм.

Загальна характеристика світових релігій. Соціально-економічні умови виникнення буддизму. Легенда про Будду. Віровчення і культ. Восьмисходинковий шлях. Нірвана. Карма. Тріпітака. Філософсько-етичні засади буддизму. Основні напрямки буддизму. Махаяна і Хінаяна. Особливості розвитку буддизму в Китаї та Японії. Сучасний стан розвитку буддизму.

Тема 4. Християнство.

Соціально-економічні умови виникнення християнства. Раннє християнство. Есхатологічний період християнства. Євангельській період

християнства. Святе письмо. Особистість Ісуса Христа. Поширення християнства. Становлення віровчення і культу. Морально-етичні засади християнства. Вселенські собори. Становлення церкви. Єресі. Основні напрямки християнства. Розкол християнства на православ'я і католицизм. Догматика православ'я і католицизму. Виникнення протестантизму і його розвиток. Сучасний стан розвитку християнства.

Тема 5. Іслам.

Соціально-економічні умови виникнення і поширення ісламу. Особистість Мухамеда. Мекканський і медінський періоди. Коран. Сунна. Догматика і віровчення ісламу. Спільні і відмінні риси ісламу з іудаїзмом і християнством. Основні напрямки ісламу. Сунізм і шиїзм. Обов'язки мусульманина. Шаріат. Сучасний стан розвитку ісламу.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Дайте характеристику предмету релігієзнавства і розкрийте його структуру. Сформулюйте основні принципи.
2. Дайте визначення релігії та розкрийте її сутність.
3. Розкрийте основні умови виникнення релігії.
4. Розкрийте сутність і особливість релігійної свідомості.
5. Дайте визначення релігійної діяльності. Наведіть приклади.
6. Охарактеризуйте специфіку релігійних стосунків.
7. Дайте визначення релігійної організації. Дайте характеристику їх видів.
8. Перечисліть і розкрийте сутність функцій релігії.
9. Дайте характеристику класифікації релігій.
10. Визначте два підходи до розуміння ранніх форм релігії.
11. Розкрийте основні положення та ідеї індуїзму.
12. Розкрийте основні положення та ідеї джайнізму.
13. Розкрийте основні положення та ідеї синтоїзму.
14. Розкрийте основні положення та ідеї зороастризму.
15. Розкрийте основні положення та ідеї сикхізму.
16. Розкрийте основні положення та ідеї іудаїзму.
17. Розкрийте основні положення та ідеї конфуціанства.
18. Розкрийте основні положення та ідеї даосизму.
19. Розкрийте причини виникнення буддизму, сутність легенди про Будду.
20. Дайте характеристику основних положень віровчення та культу буддизму.
21. Розкрийте сутнісний зв'язок філософії та етики буддизму.
22. Дайте характеристику релігійно-історичних процесів виникнення християнства. Розкрийте особливість періоду раннього християнства.
23. Розкрийте значення особистості Ісуса Христа як Боголюдини.
24. Розкрийте історико-релігійні основи походження Біблії. Розкрийте її структуру.
25. Дайте характеристику основних положень Православ'я.
26. Дайте характеристику основних положень католицизму.

27. Дайте характеристику основних положень протестантизму.
28. Дайте характеристику релігійно-історичних процесів виникнення ісламу. Розкрийте значення особистості Мухамеда для мусульманства.
29. Визначте основні умови походження Корану. Розкрийте його структуру.
30. Дайте характеристику основних положень віровчення ісламу. Визначте особливості його культу.
31. Охарактеризуйте історичні форми вільнодумства.
32. Дайте характеристику вільнодумства в Стародавньому та Античному світі.
33. Розкрийте особливості вільнодумства в Середньовіччі.
34. Визначте основні ідеї вільнодумства у Новий та Новітній час.
35. Розкрийте особливості християнства в Україні.
36. Дайте правову характеристику Церкві в системі державно-правових відносин.
37. Визначте сутність поняття свобода совісті та розкрийте її правовий зміст.
38. Розкрийте основні законодавчі документи про свободу совісті та релігійні організації.
39. Дайте характеристику релігійної ситуації в сучасній Україні.
40. Дайте характеристику розвитку сучасного міжнародного права про свободу совісті та релігій.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів відбувається на підставі наступних критеріїв:

1) Правильність відповідей (правильне, достатньо глибоке викладення теоретичних понять курсу).

2) Рівень усвідомлення матеріалу курсу і самостійність суджень.

3) Новизна навчальної інформації, рівень використання наукових (теоретичних знань) і правових норм.

5) Вміння користуватися засвоєними теоретичними положеннями.

Відповідь студента оцінюється і за формою, тобто з точки зору логічності, чіткості, виразності викладу навчального матеріалу.

“ВІДМІННО” ставиться студенту тоді, коли його відповідь бездоганна за змістом, формою, обсягом. Це означає, що студент у повній мірі з програмою засвоїв навчальний матеріал, викладений на лекціях, в підручниках, володіє знаннями, на заліках та семінарських заняттях дає чіткі відповіді на поставлені запитання, а також при рішенні завдань показує знання не лише основної але й додаткової літератури, нормативних джерел наводить власні судження, робить висновки, використовує знання з суміжних, галузевих дисциплін, вміє пов'язати вивчений матеріал з реальною дійсністю і легко використовує його для рішення практичних завдань. Мова студента повинна бути логічно обґрунтована і граматично правильна.

“ДОБРЕ” передбачає також високого рівня знань і вмінь. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять, правових норм, невеликі помилки у мові і стилі викладу.

“ЗАДОВІЛЬНО” передбачає наявність знань лише основного матеріалу; студент відповідає по суті питання і в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь не повна, нечітка, містить неточності, дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу, відчуває труднощі, застосовуючи знання при рішенні практичних задач.

“НЕЗАДОВІЛЬНО” ставиться, коли студент не знає значної частини матеріалу курсу, допускає суттєві помилки при висвітленні основних питань, при формулюванні понять, на додаткові питання відповідає не по суті, не може провести зв'язок між теоретичним матеріалом і сучасною дійсністю, не може правильно вирішити конкретну задачу, зорієнтуватись в конкретній ситуації, робить велику кількість помилок в усній відповіді.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гараджа В. И. Религиоведение.- М., 1995.
2. Гараджа В.И. Социология религии. - М.: Аспект Пресс, 1996.
3. Добренев В. И., Радугин А. А. Методологические вопросы исследования религии.- М., 1989.
4. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии.- М., 1990.
5. Ерышев А.А. Религиоведение.- К.: МАУП, 2003.
6. Історія і теорія релігії та вільнодумства /Під ред.Заковича М. М.- К., 1996.
7. Історія релігії в Україні . - К.: Знання, 1999.
8. Калінін Ю. А., Лубський В. І. Релігієзнавство.-К., 1996.
Калінін Ю.А., Харьковщенко Є. А. Релігієзнавство.- К., 1995.
9. Кислюк К.В. Религиоведение . - Х.:ТОРСИНГ, 2002.
10. Лубський В.І. Релігієзнавство.- К.: Академвидав, 2003/
11. Мень А. История религии. Книга первая. В поисках Пути, Истины и Жизни.- М., 1994.
12. Основы религиоведения / Под ред. И. Н. Яблокова.- М., 1994.
13. Пучков П.И. Религии современного мира. Догматика. Обрядность. Организационное устройство . - М.: Изд-во Ун-та Рос. акад. образования, 1998.
14. Радугин А.А. Введение в религиоведение: теория, история и современные религии.- М., 1999.
15. Религиоведение. - К.: Знание Украины, 2002.
16. Религиоведение: Учеб. пособие . - К.:МАУП, 2001.
17. Релігієзнавство: Підручник. - К.:АКАДЕМІЯ, 2000.
18. Религия в истории и культуре . - М.: Культура и спорт. - 430 с.
19. Релігієзнавство. - К.: Вища шк., 2000.
20. Релігієзнавство. - К.: Юрінком Інтер, 1998
21. Релігієзнавчий словник / Під ред. Колодного А., Лобовика Б. - К.,1996.
22. Самыгин С. И., Нечипуренко В. Н., Полонская И. Н. Религиоведение: социология и психология религии.- Ростов н/Д., 1996.
23. Угринович Д. М. Введение в религиоведение.- М., 1985.
24. Фрейд З. Психоанализ. Религия. Культура.- М., 1991.
25. Фромм Э. Психоанализ и религия.- М., 1990.
26. Яблоков И. Н. Религия: Сущность и явления.- М., 1985.
27. Яблоков И.Н. Религиеведение . - М.: Гардарика, 1998 . - 536 с.
28. Яблоков И. Н. Основы теоретического религиоведения.- М., 1994.
29. Религия и общество. Хрестоматия.- М., 1996.
30. Щекин Г. В. Религии мира.- К., 1995.
31. Щекин Г. В. Социальная философия истории.- К., 1996.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Библия. Книги священного писания Ветхого и Нового Завета . - Б.м.: Б.и., 1991.
2. Келлер В. Библия как история . - М.: КРОН-ПРЕСС, 1998.

3. Костів К. Словник-довідник біблійних осіб, племен і народів . - К.: Україна, 1995.
4. Мень А. История религии: В 2-х кн. – М. :ИНФРА-М .
5. Головащенко С.І. Історія християнства . - К.: Либідь, 1999.
6. Гильдебранд Д. Сущность христианства . - СПб: Алетейя; ТО "Ступени", 1998.
7. Народы и религии мира. - М.: Большая Российская Энциклопедия, 1999.
8. Пучков П.И. Религии современного мира. Догматика. Обрядность. Организационное устройство . - М.: Изд-во Ун-та Рос. акад. образования, 1998.
9. Горичева Т. Христианство и современный мир . - СПб: Алетейя; ТО "Ступени", 1996.
10. Мифы народов мира. Энциклопедия в двух томах. М.: 1990.
11. Энциклопедия для детей. Т. 6. Религии мира, ч. 2. – М.: Аванта+, 1996.
12. Закон Божий: Книга о православной вере. Книги 1-4. – Paris: YMCA-PRESS; СП «Интербук» по заказу Московской патриархии, 1991.
13. Шифман И. Ш. Ветхий Завет и его мир: Ветхий Завет как памятник литературной и общественной мысли древней Передней Азии.— М.: Политиздат, 1987.
14. Библейская энциклопедия. – Пер. с англ. – Российское библейское общество, 1996.
15. Библейская энциклопедия. – Репринтное издание: Иллюстрированная полная популярная библейская энциклопедия. Труд и издание митрополита Никифора - М.: Тип. А. И. Снегиревой, 1891. – М.: ТЕРРА, 1990.
16. Библейские легенды / Пересказ М. Письменного; Вступл. К. Андерсона; Илл. Г. Доре. – М.: Детская лит-ра, 1992.
17. Никольский Н. М. История русской церкви. – М.: Политиздат, 1985.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Бібліотека ім. Ярослава Мудрого Міжрегіональної Академії управління персоналом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.iapm.edu.ua/library.htm>
2. Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.library.kr.ua>
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>